

Маканик Анастасія Вікторівна,
майстер виробничого навчання
закладу професійної (професійно-технічної) освіти
«Подільський професійний коледж»

ОРГАНІЗАЦІЯ ГРУПОВОЇ, НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Однією з найбільш поширених сьогодні форм навчання є його групова організація. Саме групове навчання може стати не лише важливим резервом підвищення ефективності навчання, а й сприяти активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів, перетворенню їх із об'єктів у суб'єкти навчання, формуванню у них самостійності, здатності до самоосвіти та самовиховання. Однак його широке використання гальмується нерозробленістю достатньо чіткої теорії, що ґрунтувалася б на наукових результатах близьких до педагогіки наук.

У психолого-педагогічній літературі поки що немає однозначного загальноприйнятого підходу до терміну «групове навчання». Відмінності простежуються у самому розумінні групової діяльності, у технологіях її організації, у підходах до проблеми комплектування стабільних та динамічних груп тощо. Ця проблема досліджується педагогами, психологами з різних боків. Недоліки групової форми навчання в закладах професійної (професійно-технічної освіти): зниження ролі педагога, відсутність мотивації учення, неекономне витрачання часу.

Аналізуючи організацію праці студентів, такі вчені як Л. П. Аристова, М. О. Данилова, Б. П. Єсіпова, І. М. Чередова прийшли до висновку, що коефіцієнт їх роботи становить 40-60%. Тому педагоги, намагаючись оволодіти новими педагогічними прийомами, знову звернулися до групової форми навчальної діяльності, а вчені почали розробляти рекомендації щодо впровадження активних методів навчання. Найбільший інтерес до групових форм навчальної діяльності спостерігається за останніх два десятиріччя. Значний внесок у розробку загальних принципів організації групової роботи дали дослідження В. К. Дяченко, В. В. Котова, Г. О. Цукерман, О. Г. Ярошенко та ін. [4].

Групова форма навчання — форма навчальної діяльності учнів на занятті, що характеризується розбиттям учнів на групи; це така форма організації навчального процесу у закладі професійної (професійно-технічної) освіти, коли учні, працюючи у малих (2-7 осіб) групах, об'єднані спільною навчальною метою і колективно-розподіленою діяльністю, а педагог керує роботою кожного з них опосередковано, через завдання, якими він спрямовує діяльність малих груп [1].

Обговорюючи групову форму навчання не можна не згадати інші форми навчання, які застосовуються на заняття. Цілісну систему навчальної діяльності учнів на занятті становлять фронтальна, індивідуальна та групова діяльність. Вони пронизують увесь навчальний процес. З'ясуємо сутність і встановимо особливості групової навчальної діяльності учнів на основі порівняння її з фронтальною та індивідуальною.

У фронтальному навчанні вся група працює над одним навчальним завданням під безпосереднім керівництвом педагога. При цьому педагог організовує всю групу на роботу в єдиному темпі, прагне більш-менш рівномірно впливати на всіх учасників загальногрупової роботи. Проте у фронтальній роботі надзвичайно складно забезпечити високу активність усіх студентів. Організуючи фронтальну роботу, педагог орієнтується, головним чином, на рівень середніх учнів. На нього розраховані темп роботи, обсяг та рівень складності навчального матеріалу. Учні з низьким рівнем навчальних можливостей за таких умов неспроможні сприйняти й осмислити матеріал у повному обсязі. Якщо ж знизити темп фронтальної роботи, то це негативно позначиться на сильних учнях. Розглядаючи фронтальну роботу у ЗП(ПТ)О, не можна не наголосити

на її обмежених можливостях реалізації навчального спілкування учня. Воно можливе лише з дозволу педагога, за його ініціативою і в незначній мірі [3].

В індивідуальній роботі кожен учень працює самостійно, темп його роботи визначається ступенем цілеспрямованості, розвитку інтересів, нахилів. Темп роботи залежить також від навчальних можливостей, підготовленості учнів. Індивідуальній навчальній діяльності не властива безпосередня взаємодія учням між собою, а контакти з педагогом обмежені та нетривалі. В індивідуальній навчальній роботі діяльність слабких учнів приречена на невдачу, тому в них є прогалини в знаннях, недостатня сформованість умінь і навичок навчальної самостійної роботи.

Усі недоліки фронтальної та індивідуальної діяльності вдало компенсує групова. У психолого-педагогічній літературі немає єдиного підходу до визначення групової навчальної діяльності. На думку педагогів, групова навчальна діяльність – це форма організації навчання в малих групах учнів, об'єднаних загальною навчальною метою при опосередкованому керівництві педагога і в співпраці з учнями.

Педагог в груповій навчальній діяльності керує роботою кожного учня опосередковано, через завдання, які він пропонує групі та які регулюють діяльність учнів. Стосунки між педагогом та учнями набувають характеру співпраці, тоді коли педагог безпосередньо втручається у роботу груп, тому у разі, якщо в учнів виникають запитання вони звертаються по допомогу до педагога. Це їхня спільна діяльність. Відомо, що учням буває психологічно складно звертатись за поясненням до педагога і набагато простіше – до ровесників. Як вид навчальної діяльності учнів, групова діяльність багатofункціональна [5].

Як свідчить дослідження О. Г. Ярошенко, групову навчальну діяльність учнів можна застосовувати на всіх етапах процесу навчання у ЗП(ПТ)О. Проте на етапах первинного сприйняття нового матеріалу належний рівень цієї діяльності досягається лише за умови, що всі студенти групи характеризуються високим та середнім рівнем навчальних можливостей, добре володіють навичками самостійної роботи і виявляють велику працездатність. У протилежному разі більш продуктивною виявляється фронтальна діяльність групи під керівництвом педагога. Для учнів найбільші можливості групової навчальної діяльності виявляються на етапах закріплення, поглиблення, систематизації знань.

Абрахам Маслоу стверджував, що в людини переважають дві потреби – потреба до постійного росту й потреба бути в безпеці. Людина, яка повинна вибрати між цими двома потребами, обирає потребу бути в безпеці. Один із найважливіших способів її досягнення – це поєднатися з іншими людьми, залучитися до групи. Коли учні навчаються разом з іншими, вони відчують істотну емоційну та інтелектуальну підтримку, яка дає їм можливість вийти далеко за рамки їх нинішнього рівня знань і вмінь.

Джером Бруннер визначив соціальний бік навчання, стверджуючи, що людина повинна відповідати за інших, діяти разом у напрямку досягнення мети, що він називає взаємодію і основою активного навчання у ЗП(ПТ)О. Концепції Маслоу та Бруннера лежать в основі розробки методів спільного кооперативного навчання, що ґрунтуються на колективних формах організації навчальної діяльності, таких популярних на Заході.

Психолого-педагогічні дослідження свідчать, що групова навчальна діяльність у ЗП(ПТ)О сприяє активації й результативності навчання учнів, самостійності, умінню доводити і відстоювати свою точку зору, прислуховуватися до думки товаришів, культурі ведення діалогу, відповідальності за результати своєї праці.

Групова навчальна діяльність на занятті створює певні умови для формування позитивної мотивації учіння (Х. Лійметс, К. Нор, Н. Побірченко, С. Гончаров, О. Савченко, Г. Цукерман, І. Чередов, О. Ярошенко та ін.), як вважають В. Виноградова, О. Дусавицький, В. Рекін – це відбувається в групах, де створено певні умови доброзичливості, чуйності, оволодіння учнями формами взаємодопомоги.

Як свідчать практика, під час групової роботи активізується діяльність майже всіх її виконавців. Психологи пояснюють це тим, що одна з найважливіших характеристик людини в групі полягає в тому, що вона звертається до колективу як до джерела орієнтації у навколишній діяльності.

Отже, групова робота має велику кількість переваг. Вона сприяє формуванню навичок співпраці, ділового спілкування, взаємодопомоги, взаєморозуміння, вчить поважати цінності і правила, вислуховувати думки інших, а також мати власну думку і відстоювати позицію. Правильно організована робота в групах розвиває творче мислення, підвищує самооцінку і самоповагу. Нарешті, при поділі групи на невеликі групи на уроці задіяні всі учні.

Групові форми навчально-пізнавальної діяльності є дуже актуальними в наш час, так як сучасне життя вимагає від педагога підтримати і розвивати активність дітей, їх пізнавальну самостійність, створювати оптимістичний настрій, з яким дитина приступає до виконання навчальних завдань, навчити його співпраці, спілкуванню з ровесниками і старшими, сформувати вміння робити самостійний вибір.

Список використаної літератури

1. Житник Б. О. Методичний poradник: форми і методи навчання. Х.: Вид. група «Основа», 2005.
2. Нор Е. Ф. Технологія організації групової навчальної діяльності. Миколаїв, 1998.
3. Ярошенко О. Г. Групова навчальна діяльність учнів: Теорія і методика. К.: Партнер, 1997.